

MUUSIKON AMMATILLINEN TYÖKYVYTTÖMYYS (2/2)

Teksti: Miika Tarhio

Vapaaehtoinen lisävakuuttaminen – mitä rahalla saa?

Vapaaehtoiset vakuutukset eivät Suomessa tarjoa muusikoille mitään erityisesti ammatillista etua. Lisävakuutuksilla voi lähinnä alentaa syntyviä kuluja ja korottaa ansionmenetysten korvaamisen tasoa. Ulkomaisessa yhtiössä voi kuitenkin vakuuttaa vaikka soittokätensä.

@iStockphoto/SchulteProductions

Edellisessä jutussa hahmoteltiin lakisääteisen työkyvyttömyysturvan laatua ja laajuutta. Lakisääteisellä puolella tärkeä rajalinja kulkee toisaalta työssäoloon ja työsuhteisiin liittyvien työtapaturmien ja ammattitautien vakuuttamisen, toisaalta muuhun sairastamiseen liittyvän sairausvakuutuslain mukaisen vakuutusturvan välillä. Työtapaturman ja varsinkin ammattitaudin sattuessa lakisääteisen turvan taso on jotakuinkin kattava, eikä siellä vapaaehtoisilla vakuutuksilla ole juuri tilaa. Sen sijaan vapaaehtoisissa vakuutuksissa vapaa-ajan tapaturmien ja yleisen terveydentilan heikkenemisen varalta on valinnan varaa. Vakuutuksia on tarjolla niin yksityishenkilöille kuin työnantajillekin, jotka haluavat parantaa työntekijöidensä sosiaaliturvaa. Ammatti-liitoilla on omat jäsenetuvakuutuksensa.

Mihin asti vapaaehtoisilla vakuutuksilla voidaan sitten parantaa lakisääteisen antamaa työkyvyttömyysturvaa? Onko esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyn edellytyksissä eroja lakisääteiseen verrattuna? Mitä ulkomailta saa?

Ryhmäturvaa edullisesti

Suomessa vuosittain sattuvista noin 900 000 tapaturmasta noin 80 prosenttia sattuu vapaa-aikana. Erilaiset vapaa-ajan yksilölliset ja ryhmävakuutukset kuuluvatkin vakuutusyhtiöiden perusvalikoimaan. Työnantajien työntekijöilleen ottamista lisävakuutuksista edullisimpia ovat ryhmävakuutukset, joilla parannetaan lakisääteistä turvaa esimerkiksi perheelle kuolemantapauksen varalta tai työntekijälle tapaturman tai sairauden aiheuttaman lyhyen tai pysyvän työkyvyttömyyden varalta. Vakuutuksen etuudet ja ehdot sovitetaan yleensä työnantajan tarpeiden mukaan.

Muusikkojen liiton jäsenetuksiin kuuluva Ifin liitovakuutus on ryhmävakuutus, joka kattaa työkyvyttömyystapauksissa muun muassa vapaa-ajalla sattuvien tapaturmien hoitokuluja tiettyyn enimmäismäärään saakka. Lisäksi korvataan tapaturman aiheuttamaa pysyvää haittaa. Tarkempia tietoja liitovakuutuksesta saa osoitteesta www.if.fi/muusikot.

Pysyvästä haitasta haittarahaa

Pysyvän haitan käsite on lainattu lakisääteiseltä puolelta. Pysyvällä haitalla tarkoitetaan tapaturmavakuutuslaissa lääketieteellisesti arvioitua, prosenttilukuna ilmaistua vamma- tai sairauden aiheuttamaa yleistä haittaa toimintakyvyille. Haitan arvioinnissa ei oteta huomioon henkilökohtaisia tekijöitä, kuten ammattia. Kaikki pakollisen tapaturmavakuutuksen piirissä olevat vakuutetut saavat siis esimerkiksi kuulon alenemasta tai sormen menetyksestä periaatteessa saman korvauksen.

Erilaiset vammat ja puutteet on luokiteltu haittaluokituksessa, jonka vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö. Pienin haittaluokitus on silmien ja sormien vammoilla luku yksi, muissa vammoissa pienin haittaluokka on kaksi; suurin on kaksikymmentä esimerkiksi ainoan näkevän silmän näön menetyksessä tai täydellisessä alaraajahalvauksessa. Haittaraha maksetaan haittaluokissa 1–10 kertakorvauksena, muissa vuosittain vakuutetun loppuelämän ajan tai valinnaisena

kertakorvauksena. Haittarahan vuotuinen määrä on haitan vaikeusasteesta riippuen 1,15–60 prosenttia tapaturmavakuutuksen vähimmäisvuosityöansiosta.

Kerralla maksettavan haittarahan suuruus määräytyy iän, sukupuolen, haittaluokan ja vakiomääräisen vähimmäisvuosityöansion perusteella, joka on tänä vuonna 10 980 euroa. Tapaturmavakuutuslaitosten liiton verkkosivuilla olevan taulukon mukaan esimerkiksi 42-vuotiaan miehen kertakorvaus haittaluokassa 20 on 124 321,49 euroa, kun vuosittainen korvaus olisi 6 588 euroa eli 549 euroa kuukaudessa. Haittaluokan kaksi eli etusormen menetyksestä kertakorvaus olisi samalla henkilöllä 4 703,50 euroa.

Muusikkovakuutusta ei ole

Esimerkiksi Ifissä yritysasiakkaat valitsevat yleensä sairaanhoitovakuutuksen, joka kattaa sairauksien ja vapaa-ajan tapaturmien hoitokulut. Vakuutukseen voidaan liittää lisäturvaa myös ohimenevän tai pysyvän työkyvyttömyyden, tapaturmaisen pysyvän haitan tai kuolemantapauksen varalle. Ryhmävakuutus edellyttää vähintään 10 vakuutettavaa.

Vakuutusturvan hinnoitteluun vaikuttavat tietysti turvan laatu ja laajuus. Karkean arvion mukaan yritys saa henkilöstölleen hyvän vakuutusturvan hoitokulujen korvaamiseen ja sairausajan päivärahoineen samaan hintaan vakuutettua kohti kuin autovakuutuksen.

Muusikkojen työmarkkinoilla työnantajien ottamat, lakisääteistä työkyvyttömyysturvaa täydentävät vakuutukset ovat hyvin harvinaista. Edellä olevasta käy ilmi, ettei lisävakuutuksissa ole muusikon työkyvyttömyyteen johtaneessa vapaa-ajan tapaturmassa tarjolla juurikaan suuruusluokaltaan valinnaista haittarahaa kummoisempaa lisäturvaa. Tapaturmissa vapaaehtoisilla vakuutuksilla siis ulotetaan käytännössä tapaturmavakuutuslain mukainen pysyvän yleisen haitan korvaaminen vapaa-aikaan, minkä lisäksi korvaustasoa on mahdollista nostaa omalla kustannuksella. Muusikon ammatin kannalta riskaabelit vammat, kuten sormivammat, ovat lisäksi alhaisissa haittaluokissa, joissa korvaukset jäävät vähäisiksi. Mitään erityistä turvaa tai korvausta soittamisen tai muun työntekeymisen edellytysten vähentyessä haittaraha ei ole tarkoitettukaan tuomaan. Se korvaa pelkästään yleiselle toimintakyvylle aiheutunutta haittaa.

Sellaista vapaaehtoista vakuutusta, joka maksaisi sairauden tai tapaturman takia soittokykyänsä menettäneelle muusikolle eläkettä loppuun, ei ole Suomessa saatavissa. Vapaaehtoisin vakuutuksiin voidaan liittää valinnainen ja kertakaikkinen korvaussumma pysyvän työkyvyttömyyden varalta, mutta korvaussumma

maksetaan vain vakuutus sopimuksessa nimetyissä sairaustapauksissa.

Yksilöllisyys maksaa

Yksilöllisissä lisävakuutuksissa tarjolla on samantyyppisiä vakuutuksia kuin yrityksillekin. Ifillä on sairauden tai tapaturman aiheuttamissa työkyvyttömyystapauksissa tarjolla hoitokulujen korvausta ja päivärahaa, jolla voi kuroa umpeen Kelan päivärahan ja työstä maksetun päiväpalkan välistä erotusta. Vakuutuksen maksamalla päivärähalla on iso merkitys pitkissä sairauspoissaoloissa. Työnantajan maksama sairausajan palkka pidentää lisäksi vakuutuksen omavastuu-aikaa ja pienentää vakuutusmaksua. Esimerkiksi kuntatyönantaja maksaa työkyvyttömyystapauksissa vuosittain täyttä palkkaa 60 kalenteripäivältä, 2/3 palkkaa 120 kalenteripäivältä ja harkinnan mukaan vielä 2/3 enintään 185 kalenteripäivältä. Etuus on päiväpalkan tasolla yleensä jonkin verran parempi kuin Kelan päiväraha, jolloin vakuutuksen päivärähalla umpeen kurottavan ansiomenetyksen määrä pienenee.

Tapaturmien ja vakavien sairauksien varalta on tarjolla haittarahaa edellä mainitun haittaluokituksen mukaan. Esimerkiksi If tarjoaa pysyvän haitan korvausta vain tapaturmissa, ja käytössä ovat kaikki haittaluokat ykkösestä ylöspäin. Järjestelmä on yksinkertaisempi kuin lakisääteisellä puolella, sillä käytössä on vain kertakorvaus. Korvauksen enimmäismäärä on valittavissa 500 000 euroon asti. Ikä tai sukupuoli ei vaikuta korvaukseen, joka lasketaan kaavamaisesti siten, että silmien ja sormien alimmassa ykkösen korvausluokassa korvausprosentti on 5 ja korkeimmassa 20. korvausluokassa 100. Jos enimmäiskorvaukseksi on valittu esimerkiksi 100 000 euroa, on alin sormivamman eli etusormen pään menetyksen korvaus 5 000 euroa. Etusormen menetyksen haittaluokka on 2 ja korvausprosentti 10, joten koko etusormesta korvaus olisi tällä vakuutuksella 10 000 euroa.

Tapaturman tai vakavan sairauden aiheuttaman pysyvän työkyvyttömyyden tapauksissa tulee kyseeseen yleensä valinnainen kertakorvaus, joka maksetaan mahdollisen lakisääteisen työeläkkeen päälle. Korvauksen saaminen edellyttää kuitenkin asianomaisen työeläkelain mukaisista työkyvyttömyyspäätöistä. Lisäksi työkyvyttömyyden aiheuttajana pitää olla jokin vakuutusehdoissa luetelluista sairauksista, joita ovat esimerkiksi pahanlaatuisen kasvain, skitsofrenia, epilepsia ja aivoinfarkti. Jos työkyvyttömyyseläkepäätöksessä työkyvyttömyyden päädiagnoosina on jokin muu vakuutus sopimuksessa mainittu vakava sairaus, ei vakuutussummaa makseta. Sopimukseen on mahdollista tosin liittää erityinen sopeutumiskorvaus, joka maksetaan edellä tarkoitetuissa vakavan sairauden tai tapaturman tapauksissa heti eläkepäätöksestä riippumatta.

Edellä olevasta selviää, etteivät lisävakuutusehdot tarjoa muusikoille eivätkä muillekaan ammattiryhmille mitään erityisesti ammatillista etua tai herkkua. Lisävakuutuksella ei voi ostaa helpompaa pääsyä työkyvyttömyyseläkkeelle yksityisaloilla esimerkiksi ammatilliseen työkyvyttömyyteen liittyvillä kriteereillä. Ylipäätään pysyvään työkyvyttömyyteen liittyvien korvausten ehdot ovat tiukkoja: hakijan pitää olla jo valmiiksi ja lakisääteisesti pysyvästi työkyvyttömäksi todettu.

Yleisestikin voidaan sanoa, että lisävakuutuksilla voi parantaa lähinnä syntyvien kulujen ja ansionmenetyksen korvaamisen tasoa, mutta peruskäsitteissä kuten "tapaturma" tai "työkyvyttömyys" pitäydään yleensä tiukasti lakisääteisen puolen käsitteistöissä. Työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyä ei lisävakuutuksilla voi näistä perusraameista väljentää.

Paljon rahaa

Yksilölliset lisävakuutukset räätälöidään tietysti pitkälle henkilökohtaisten olosuh-

teiden perusteella, mutta seuraavassa hahmotellaan lfin perushinnaston soveltamista esimerkkitapaukseen. Vakuutusten ehdot, hinnat ja tuotteetkin poikkeavat tietenkin jossain määrin toisistaan, mutta suuruusluokka selvinnee seuraavasta.

Esimerkkinä on yksinkertaisuuden vuoksi 42-vuotias sinkkumies, joka soittaa kaupunginorkesterissa. Hän haluaa parantaa työkyvyttömyysturvaansa lisävakuutuksella, johon kuuluu seuraavia tuotteita ja seuraavaan hintaan:

1. vapaa-ajan tapaturmien ja sairauksien hoitokulut 100 euron omavastuulla plus 10 %:n kuluosuudella 30 000 euron kuluihin saakka; hinta 130 euroa vuodessa
2. sairausajan päivärahat 40 euroa päivässä vuoden ajan eli 360 päivää. Omavastuu on työnantajan maksama 60 päivän ajanjakso, ja arvioitu ansionmenetys tästä eteenpäin on 40 euroa päivässä edellä tässä jutussa mainituilla ehdoilla; hinta 180 euroa vuodessa
3. tapaturman aiheuttama pysyvä haitta, enimmäiskorvaus 100 000 euroa; täysiaikaisena 80 euroa vuodessa
4. vapaa-ajan tapaturman tai vakavan sairauden aiheuttama pysyvä työkyvyttömyys sopeutumiskorvauksineen, korvaussumma 100 000 euroa; hinta 200 euroa vuodessa.

Yhteensä työkyvyttömyysturvan parantamiseen kuluisi kuutensataa euroa vuodessa. Säästöä saisi esimerkiksi suurentamalla hoitokulujen omavastuuta tai rajoittamalla hoitokulut vain tapaturmiin. Haittarahan korvaus vain vapaa-ajan tapaturmista on vain kympin halvempi, joten vakuutus kannattaa ulottaa myös työajalle, jolloin saa työtapaturmista tuplakorvauksen. Toisaalta haittarahan korvaussumman korottaminen maksimiinsa 500 000 euroon nostaisi hinnan noin 400 euroon, jolla saisi etusormen menetyksestä 50 000 euron korvauksen. Tämäkään summa ei riitä mitenkään korvaamaan ammatin menetystä, eli johtopää-

töksenä on se, ettei ammattia voi Suomessa vapaaehtoisilla yksilöllisillä vakuutuksilla "vakuuttaa".

Ammatin menetystä vastaan voi hakea suojaa myös muuta kautta. Suomessa toimivien vakuutusyhtiöiden tuotetarjontaan ei toistaiseksi kuulu ruumiinosien vakuuttaminen, eikä muusikko voi täällä vakuuttaa esimerkiksi soittokättään. Sen sijaan suuressa maailmassa tällaisia vakuutuksia on tarjolla vakuutusmeklarien kautta.

Instrumentit vakuutetaan – soittajia ei

Ulkomaisten vakuutusyhtiöiden tuotteita välittävät Suomessa vakuutusmeklarit, esimerkiksi AON Finland Oy. Yhtiöt hakevat asiakkaalleen parhaita vaihtoehtoja kansainvälisestä tarjonnasta, eikä vakuutuksen kohteella ole periaatteessa rajoituksia. Ulkomainen riskin kantaja, esimerkiksi Lloyds, pyytää meklarilta omien riskilaskelmiensa pohjaksi tilastoja haetusta vakuutustapahtumasta, jolloin selvitetäväksi tulevat esimerkiksi erilaiset tapaturma- ja sairaustilastot. Parhaan tarjouksen löydyttyä vakuutusmeklari tekee asiakkaansa kanssa toimeksiantosopimuksen, jossa sovitaan muun muassa asiakkaan maksamasta vakuutusmeklarin palkkiosta. Vakuutus sopimus tehdään vakuutusyhtiön ja vakuutuksen ottajan välillä.

AON Finland Oy:n henkilövakuutuksen liiketoimintajohtaja **Carita Järvikaren** mukaan yksilölliset vakuutukset ovat harvinaisia, mutta sellaisiakin on tehty, esimerkiksi urheilijoille. Yleensä vakuutuksia ottavat erilaiset yhteisöt, työnantajat tai vaikkapa liitot.

Yksittäisten muusikoiden on siten mahdollista vakuuttaa itsensä työkyvyttömyyden aiheuttavien tapaturmien ja sairauksien varalta. Vakuutus voi koskea esimerkiksi ruumiinosista sormia tai sairauksista fokaalisia dystonioita eli muusikon krampeja. Kyvyttömyys harjoittaa omaa ammattia on

niin ikään vakuutettavissa joko tapaturman tai sairauden tai molempien varalta. Vakuutukset ovat yleensä kokoaikaisia, ja vakuutussummat maksetaan muiden mahdollisten vakuutuskorvausten päälle. Kaikki vakuutusmuodot ovat tietysti myös ja ennen kaikkea työnantajien käytettävissä.

Korvaussummat vastaavat yleensä 1–5 vuoden bruttopalkkaa. Kertakorvauksina maksettavat vakuutuskorvaukset ovat lisäksi verovapaita. Vakuutuksen hintaan vaikuttavat tietysti yleiset vakuutusmatemaattiset ja muut riskilaskelmat, eikä mitään hinta-arvioita voida esittää. Tietenkin myös vakuutussumma ja vakuutuksen laajuus – sairaus vai tapaturma vai molemmat – vaikuttavat asiaan. Muusikkoaloilla itse työhön liittyvä tapaturma- tai sairastumisriski on suhteellisen alhainen, joten lähtötaso ei ole kovin korkea. Pysyvän työkyvyttömyyden aiheuttavien vapaa-ajan tapaturmien määrä on myös suhteellisen vähäinen, joten näissä rajoissa vakuutusmaksut pysynevät satatisa vuodessa, vaikka korvausta tulisi usean vuosipalkan verran.

Työkyvyn vakuuttamisessa noudatetaan niin sanotun ammatillisen työkyvyttömyyden kriteeriä. Jos lääkäri toteaa muusikon kykenemättömäksi tekemään orkesterimuusikon työtä, korvaus maksetaan, vaikka hän kykenisi esimerkiksi alansa johonkin opetustyöhön. Tapaturmissa ei yleensä esiinny rajanvetoa vaikeuksia; tapaturma ja sen vaikutus työkykyyn ovat helposti todettavissa. Sen sijaan sairauden aiheuttamissa työkyvyttömyyksissä saattaa nousta esiin kysymys siitä, onko kyseessä sairaus vai esimerkiksi jokin elimellinen vika tai muu tekijä.

Vakuutusmeklarit ovat jo pitkään hoitaneet monien orkestereiden instrumenttivakuutuksia ulkomaisissa vakuutusyhtiöissä. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet erilaiset henkilövakuutuksen vaihtoehdot siitä huolimatta, että näistä saattaisi olla myös työnantajalle huomattavaa etua. Kunnollinen korvaus työntekijälle saattaa nopeuttaa siirtymistä toiseen ammattiin, jos kuntoutus ei palauta työkykyä. Muusikon kannalta työkyvyttömyydestä maksettu tuntuva kertakorvaus saattaa tarjota juuri sellaisen mahdollisuuden pitkäaikaiseen kuntoutukseen, jota esimerkiksi krampeista kuntoutuvat tarvitsisivat. Krampeista kuntoutuminen saattaa kestää kahdesta kolmeen vuotta, eikä kotimainen vakuutusyhtiö käytännön kokemusten mukaan maksa kuntoutustukea näin pitkää aikaa. Kuntoutus pitää yleensä toimeentulositystä lopettaa. Tässä vaiheessa myös muusikon työsuhde päätetään – mikäli se on vielä voimassa – ja edessä on työttömän työnhakijan tai opiskelijan arki. ■